

AVINYONET DEL PENEDÈS

Temple de Sant Salvador de les Gunyoles
08793 Les Gunyoles (Avinyonet del Penedès)
Arxiprestat : Vilafranca del Penedès
Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

Localització : El municipi es divideix geogràficament en dues zones, una de més plana i una altra de muntanyosa amb la població molt dispersa. És format per diversos nuclis antics: l'Avinyonet, les Cabòries, les Gunyoles, Sant Sebastià dels Gorgs, l'Arboçar i Cantallops.

Datació: Documentada l'any 992¹ com a sufragània de la parròquia de Sant Miquel d'Olèrdola². A partir de 1160 depengué de l'església de Sant Pere d'Avinyó. L'església de Sant Salvador de les Gunyoles ha patit moltes modificacions al llarg de la història. El 1185 ja s'havia separat de la parròquia de Sant Pere d'Avinyó. Al segle XIII, la que fou preceptoria dels Templers va ser traspassada al Montmell, i Les Gunyoles van esdevenir propietat de l'Hospital. Les reformes del segle XVI, i el posterior enderrocament al segle XVII va permetre construir un edifici plenament neoclàssic.

Estil arquitectònic : Neoclàssic.

¹ Diplomatarí de la Catedral de Barcelona. 992 [gener- març] El bisbe Vives, de Barcelona, consagra l'església del castell d'Olèrdola i la dedica a honor de sant Miquel arcàngel i de l'apòstol sant Pere i fa dotació per a la mateixa. L'església, començada pel comte Sunyer i pel bisbe Teodoric, fou enllestida pel levita Sunifred i els seus sufraganis. La dotació de l'església de Sant Miquel, que feren el comte i el bisbe, consistí en moltes i variades propietats i en els delmes, primícies i oblacions d'altres esglésies veïnes així com en diverses donacions de persones privades. F. 222, L. Ant. IV, n. 277, f. 110a-c.

²Diplomatarí de la Catedral de Barcelona[992] abril 30 F. 224, L. Ant. IV, n. 283, f. 112b-c.El bisbe Vives, de Barcelona, que s'havia desplaçat al castell d'Avinyonet per consagrar-hi l'altar a honor de Sant Pere, fa saber públicament a tots els fidels que Maier, fill de Sendred, ha restituit a l'església del castell d'Olèrdola els delmes que li pertanyien i que havia usurpat injustament. No obstant això, li atorga que en pugui us de fructuar durant tota la seva vida, però que, a la seva mort, els delmes retornin a l'església de Sant Miquel F. 224, L. Ant. IV, n. 283, f. 112b-c.

Descripció : L'església de Sant Salvador de les Gunyoles es troba situada dintre del nucli del mateix nom, i contribueix a configurar una petita plaça. Té tres naus, la central de canó amb arcs torals i llunetes i les laterals de volta d'aresta. La capçalera és quadrada, amb volta de quart d'esfera sobre trompes. El campanar, situat als peus de l'església, és de planta quadrada, amb una alçada de 17 m i té coberta de pavelló, presenta quatre finestres de mig punt i està rematat per una coberta de pavelló vestida amb teules. Conserva dues campanes, una a la finestra de la cara sud i l'altra a la finestra de la cara oest. La campana encarada al sud fa 35 centímetres de diàmetre i porta la següent inscripció: "*Jesús, maria, Joseph. 1701. Yauma Gomà*". La de la cara oest, medeix 70 centímetres de diàmetre i porta una inscripció que diu: "*Misionera. Guñolas 19 de marzo de 1952. Siendo cura párroco D. Francisco Monllau Benaiges. Pilar Cecilia. Refundida en abril de 1961. Fundición Salvador Manllús. València*". El

seu nom és "la Gran". Pel lateral que dóna a la rectoria, hi ha un rellotge de sol, que es va descobrir en fer les darreres obres de restauració de l'edifici l'any 1990³. Està tallat a la pedra. La numeració, que va de les 6 del matí a les 6 de la tarda (6/6), barreja les xifres aràbigues i les romanes. Les primeres són el 6, el 7, el 8, el 9, l'11 i el 12, mentre que les romanes són el X, l'I, el II, el III i el IIII⁴. Observacions sobre el campanar: Per la seva construcció es van utilitzar carreus de la torre romana de les Gunyoles⁵. Respecte del rellotge de la torre, com a curiositat, s'ha de dir que quan va ser descobert l'any 1990, se li va col·locar un gnòmon que, per desconeixement de l'operari, està mal orientat⁶. La façana, d'estructura senzilla, presenta un portal d'accés amb elements decoratius (pilastres laterals, frontó circular) propis del Neoclassicisme. Per damunt de la porta, la façana es completa amb una rosassa i un frontó triangular. L'interior, de gran simplicitat, segueix les directrius del llenguatge clàssic.

Les pintures de l'absis són pintures murals policromes on es representen els temes religiosos de l'Ascensió (amb el Crist dins d'una ametlla lluminosa, voltat d'apòstols en actitud d'esglai, vestits amb túniques i orla i disposats sobre un fons de paisatge -oblidant la llei de la perspectiva- l'Anunciació i Sant Miquel.

³ Diplomatar de la Catedral de Barcelona, vol. I (Documents dels anys 844-1000), Barcelona, 1995. Docs. 222, 224.

⁴ Morató i Via, *Els rellotges de sol del Penedès*, [Vilafranca del Penedès] : Museu de Vilafranca del Penedès, 1993

⁵ Ribé [et. al.] 1989-1998. *La torre romana de les Gunyoles*. Inclòs a l'inventari de l'Arxiu Històric del C.O.A.C.

⁶ Morató i Via, *Els rellotges de sol del Penedès*, [Vilafranca del Penedès] : Museu de Vilafranca del Penedès, 1993

Dins de l'església es conserva una Pica Beneitera d'estil romànic d'aparença molt primitiva. És del tipus de peu i es troba just a l'entrada, al costat de l'epístola. El vas es de forma semiesfèrica i decorat amb una sèrie de setze arcuacions de punt rodó que emmarquen sengles gallons rebuidats. A 3 cm de la boca presenta una motllura composta per una faixa de 2,5 cm d'ampla i un bossell en forma de corda. Un altre bossell divideix la copa en sectors de quatre gallons cadascun. El fust es de secció quadrangular amb els angles aixamfranats. Les cares d'aquesta columna eren decorades amb motius geomètrics de difícil interpretació degut al desgast de la pedra. En el punt d'unió amb la copa i a 12 cm d'aquest punt hi ha un bossell de corda. El fust es basa en un dau de 27 cm x 27 cm i 19 cm d'alçada. en la seva part frontal hi ha un botó ressortit amb una creu patent cisellada⁷.

Història: El topònim *Cegunioles* apareix escrit reiteradament des dels segles X i XI així, i a tall d'exemple, hi ha un empenyorament d'una terra de Daco a Amado, al lloc de Cegunolas⁸ (12-XII-978). Al segle XI apareix l'església de Sant Salvador de les Gunyoles⁹. L'existència d'aquesta església no comportarà l'aparició immediata d'una parròquia diferenciada de la de Sant Pere d'Avinyó, ja que segons sembla, la divisió del terme d'Avinyonet en dues parròquies no es produí fins a l'any 1185. Al terme de les Gunyoles s'hi establiren en un moment indeterminat del segle XII els templers i en foren comanadors l'any 1160 Bertran d'Olost i Pere de Torradella. El 1205 la preceptoria dels templers fou traspasada de les Gunyoles al Montmell, i el lloc de les Gunyoles passà a mans del prior de l'Hospital¹⁰. L'any 1515 Les Gunyoles supera a Avinyó com el nucli de població més important del terme d'Avinyonet. Una nova església, construïda el 1776, substitueix l'anterior. Aquest nou edifici s'aixeca sota l'advocació de la Transfiguració del Senyor, patró de Les Gunyoles¹¹.

Visites pastorals a Sant Salvador de les Gunyoles

1308, gener, 19. E l bisbe de Barcelona Ponç de Gualba, visità Sant Salvador de les Gunyoles¹².

[...]

El 15 de juny de l'any 2004 una butlla del papa Joan Pau II decretava, sobre el territori de l'antic arquebisbat de Barcelona, la creació de tres noves diòcesis: Barcelona, Sant Feliu de Llobregat i Terrassa. La nova diòcesi de Sant Feliu de Llobregat està formada per nou arxiprestats i dues vicaries: Vicaria del Llobregat que agrupa els arxiprestats de Bruguers, Montserrat, Sant Boi de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat i Sant Vicenç dels Horts, i la Vicaria del Penedès – Anoia – Garraf amb els arxiprestats d'Anoia, Garraf, Piera-Capellades i Vilafranca del Penedès. El bisbe titular de la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat és monsenyor Agustí Cortés Soriano que va iniciar el seu ministeri episcopal el 12 de setembre de 2004.

⁷ Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPC/> [Consultada 16-12-2014]

⁸ Carbonell Virella, (1978) *Els castells del Penedès*, Butlletí de la Biblioteca – Museu Víctor Balaguer, p. 72, Vilanova i la Geltrú.

⁹ Junqueras Vias, Oriol; Martí Escayol, Maria Antònia (2001) *Informe sobre l'origen, ús i significat dels topònims del terme municipal d'Avinyonet del Penedès*. Document mecanografiat.

¹⁰ Llorach Santís, S. (1992a) *Castells i edificacions militars de l'Alt*. Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Avinyonet del Penedès, vol. XIX. Barcelona: Enciclopèdia Catalana. P.:38.

¹¹ Diputació de Barcelona. Mapes del patrimoni Cultural. Dins: <http://patrimonicultural.diba.cat/> i [consultades 16-12-2014]

¹² ADB V.P. 1-2, fol. 88v; M-N 29. Arxiu

La primera visita pastoral del bisbe Agustí a la parròquia Sant Sebastià de les Gunyoles (Avinyonet del Penedès) va ser el 27 de febrer del 2011.

Beneficis de Sant Salvador de les Gunyoles :

Benefici de la Mare de Dèu. Fundat per Guillem d'Albà. Citat a la Visita Pastoral de 1414¹³.

Rectorologi

Vegeu rectorologi de l'església de Sant Pere d'Avinyó (Avinyonet del Penedès)

Abreviatures

ADB, Arxiu Diocesà de Barcelona

V.P. Visites pastorals.

Bibliografia

Bertran... [et.al.], *Les Gunyoles : l'empremta de mil anys d'història, [Avinyonet del Penedès]* : Ajuntament d'Avinyonet del Penedès, cop. 2008

Carbonell Virella, (1978) *Els castells del Penedès*, Butlletí de la Biblioteca – Museu Víctor Balaguer, p. 72, Vilanova i la Geltrú.

Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiasticorum*, 1795, vol. IV

Diplomatari de la Catedral de Barcelona, vol. I (Documents dels anys 844-1000), Barcelona, 1995. Docs. 222, 224.

Junqueras Vias, Oriol; Martí Escayol, Maria Antònia (2001) *Informe sobre l'origen, ús i significat dels topònims del terme municipal d'Avinyonet del Penedès*. Document mecanografiat.

Martí Bonet, Josep, *Speculum Novum Titulorum Barchinonensis*, V. III. Bisbat de Sabt Feliu de Llobregat.

Morató i Via, *Els rellotges de sol del Penedès*, [Vilafranca del Penedès] : Museu de Vilafranca del Penedès, 1993

Recursos electrònics

Diputació de Barcelona. Mapes del patrimoni Cultural. Dins: <http://patrimonicultural.diba.cat/> [consultada 26-09-2013]

¹³ ADB Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiasticorum*, (SP III), 1795, vol. IV

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI> [Consultada 16-12-2014]

Ribé [et. al.] 1989-1998. *La Torre romana de les Gunyoles*. Inclós a l'inventari de l'Arxiu Històric del C.O.A.C. Dins: <http://raco.cat/index.php/Empuries/article/view/103312/167170> [consultada 16-12-2014]